

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ**

ISSN 1857-7059

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2012
YEARBOOK
2012**

ГОДИНА 3

VOLUME III

**GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF PHILOLOGY**

За издавачот

проф. д-р Виолета Димова

Издавачки совет

Проф. д-р Саша Митрев
Проф. д-р Блажо Боев
Проф. д-р Лилјана Колева Гудева
Проф. д-р Виолета Димова
Доц. д-р Јованка Денкова
Доц. д-р Махмут Челик
Доц. д-р Ранко Младеноски
М-р Ристо Костуранов

Редакциски одбор

Проф. д-р Виолета Димова
Вонр. проф. Луси Караниколова
Доц. д-р Толе Белчев
Доц. д-р Билјана Ивановска
Доц. д-р Јованка Денкова
Доц. д-р Марија Леонтиќ
Доц. д-р Марија Кусевска
Доц. д-р Марија Кукубајска
Виш лектор м-р Снежана Кирова
М-р Весна Коцева

Главен уредник

Доц. д-р Билјана Ивановска

Одговорен уредник

Доц. д-р Нина Даскаловска

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
Доц. д-р Марија Кукубајска
(англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров, Благој Михов

Печати

Печатница „2-ри Август“ - Штип
Тираж - 300 примероци

Редакција и администрација
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10А
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Editorial board

Prof. Sasa Mitrev, Ph.D.
Prof. Blazo Boev, Ph.D.
Prof. Liljana Koleva – Gudeva, Ph.D.
Prof. Violeta Dimova, Ph.D.
Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph.D.
Ass. Prof. Mahmut Chelik, Ph.D.
Ass. Prof. Ranko Mladenoski, Ph.D.
Risto Kosturanov, M.Sc.

Editorial staff

Prof. Violeta Dimova, Ph.D.
Asoc. Prof. Lusi Karanikolova Ph.D.
Ass. Prof. Tole Belcev, Ph.D.
Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph.D.
Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph.D.
Ass. Prof. Marija Leontic, Ph.D.
Ass. Prof. Marija Kusevska, Ph.D.
Ass. Prof. Marija Kukubajska Ph.D.
Lecturer Snezana Kirova, M.A.
Vesna Koceva, M.A.

Managing editor

Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph.D.

Editor in chief

Ass. Prof. Nina Daskalovska, Ph.D.

Language editor

Danica Gavrilovska–Atanasovska
(Macedonian)
Ass. Prof. Marija Kukubajska, Ph.D.
(English)

Technical editor

Slave Dimitrov, Blagoj Mihov

Printing

„Vtori Avgust“ - Stip
Printing No 300

Address of editorial office

Goce Delcev University–Stip
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10A
PO box 201, 2000 Stip
R. of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENT

д-р Билјана Ивановска ПРАКТИЧНИ ИДЕИ ЗА ПРЕДАВАЊЕ (начини како да се добие фидбек -повратна информација од студентите) Biljana Ivanovska, Ph.D. PRACTICAL IDEAS FOR TEACHING (HOW TO OBTAIN STUDENTS FEEDBACK)	9
м-р Весна Коцева, м-р Татјана Уланска ПОТРЕБА ОД ВОВЕДУВАЊЕ НА АКТИВНОСТИ ЗА ОБРАБОТКА НА ИНПУТ НА ЧАСОТ ПО НЕМАЈЧИН ЈАЗИК Vesna Koceva M.A., Tatjana Ulanska M.A. THE NEED FOR INTRODUCTION OF ACTIVITIES FOR INPUT PROCESSING IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES	13
д-р Нина Даскаловска, д-р Билјана Ивановска ЛЕКСИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА Nina Daskalovska Ph.D., Biljana Ivanovska Ph.D. LEXICAL COMPETENCE	19
д-р Брикена Џафери, д-р Гезим Џафери ПРЕЧКИ ВО УЧЕЊЕТО И УСВОЈУВАЊЕ НА ВТОР ЈАЗИК Brikena Xhaferri Ph.D., Gezim Xhaferri Ph.D. LEARNING DISABILITIES AND SECOND LANGUAGE ACQUISITION	33
м-р Марија Тодорова, м-р Даринка Маролова НЕВЕРБАЛНАТА КОМУНИКАЦИЈА КАКО ТРАНСКУЛТУРНА КАТЕГОРИЈА Marija Todorova M.A., Darinka Marolova M.A. NON-VERBAL COMMUNICATION AS A TRANSCULTURAL CATEGORY ..	39
проф. д-р Емилија Петрова Ѓорѓева, Ана Ѓорѓева ИЗУЧУВАЊЕ НА СТРАНСКИ ЈАЗИК ПРЕКУ ИГРА Emilija Petrova Gjorgjeva Ph.D, Ana Gjorgjeva LEARNING FOREIGN LANGUAGE THROUGH GAME	43
м-р Јане Јованов, Елена Тупаревска КОРИСТЕЊЕ НА ВИДЕОМАТЕРИЈАЛИ ВО ПОЧЕТНАТА ЕТАПА НА ИЗУЧУВАЊЕ НА СТРАНСКИОТ ЈАЗИК Jane Jovanov M.A., Elena Tuparevska THE USE OF VIDEO MATERIALS IN EARLY FOREIGN LANGUAGE LEARNING	55

д-р Билјана Ивановска, д-р Нина Даскаловска ПЕРСОНАЛИЗАЦИЈАТА ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК НЕ Е САМО НАУКА, ТУКУ И УМЕТНОСТ Biļjana Ivanovska, Ph.D., Nina Daskalovska, Ph.D. PERSONALIZATION IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING IS NOT ONLY SCIENCE BUT ART AS WELL.....	65
м-р Марија Тодорова СЕМИОТИЧКИ АСПЕКТ И СИСТЕМНОСТ НА ШПАНСКИОТ ЈАЗИК КАКО ДЕЛ ОД НАСТАВНИОТ ПРОЦЕС Marija Todorova M.A. SEMIOTIC ASPECT OF THE SPANISH LANGUAGE AND THE LANGUAGE AS A SYSTEM IN THE TEACHING PROCESS	69
м-р Весна Коцева КООПЕРАТИВНОТО УЧЕЊЕ КАКО МЕТОД ЗА РАЗВИВАЊЕ НА КОМУНИКАТИВНИТЕ ВЕШТИНИ Vesna Kocева M.A. COOPERATIVE LEARNING AS A METHOD FOR DEVELOPING COMMUNICATIVE SKILLS	77
д-р Нина Даскаловска МЕНТАЛЕН ЛЕКСИКОН Nina Daskalovska, Ph.D. MENTAL LEXICON	83
д-р Снежана Ставрева Веселиновска ЗОШТО ДЕЦАТА ПОМИНУВААТ ПОМАЛКУ ВРЕМЕ ВО ПРИРОДНАТА СРЕДИНА Snezana Stavreva Veselinovska Ph.D. WHY CHILDREN SPEND LESS TIME OUTDOORS	95
м-р Загорка Донска ЗАСТАПЕНОСТА НА МОРАЛНИТЕ ВРЕДНОСТИ ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ВО ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ (ПРЕДМЕТНА НАСТАВА) ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА Zagorka Donska, M.A. THE PRESENCE OF THE MORAL VALUES IN THE TEXT-BOOKS OF MACEDONIAN LANGUAGE IN THE PRIMARY EDUCATION IN REPUBLIC OF MACEDONIA	107
м-р Мима Костова КОМПАРАТИВНИОТ ПРЕГЛЕД НА МЕРКИТЕ ПРОТИВДЕВИЈАНТНОТО ОДНЕСУВАЊЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ВО МИНАТОТО И ДЕНЕС Mima Kostova M.A. COMPARATIVE REVIEW OF THE MEASURES AGAINST DEVIANT PUPIL BEHAVIOR IN THE PAST AND NOWADAYS	115

м-р Даринка Маролова КОНСЕКУТИВНО ТОЛКУВАЊЕ Darinka Marolova M.A. CONSECUTIVE INTERPRETATION	123
м-р Јована Караниќ ПРЕДИЗВИК И ПРЕВОДЛИВОСТ НА ТОПОНИМИТЕ: СТАРАТА ЧАРШИЈА И БИТ-ПАЗАР ВО ИТАЛИЈАНСКИТЕ ПРЕВОДИ НА СОВРЕМЕНАТА МАКЕДОНСКАТ КНИЖЕВНОСТ. Jovana Karanikik M.A. THE CHALLENGE AND THE TRANSLATABILITY OF THE TOPONYMES: STARA CARSIIJA AND BIT-PAZAR IN THE ITALIAN TRANSLATIONS OF THE MACEDONIAN CONTEMPORARY LITERATURE	129
м-р Даринка Маролова, Костадин Голаков УЛОГАТА И ЗНАЧЕЊЕТО НА ТОЛКУВАЧОТ Darinka Marolova M.A., Kostadin Golakov INTERPRETER'S ROLE AND IMPORTANCE	137
д-р Билјана Ивановска, д-р Нина Даскаловска МОДАЛНИТЕ ЧЕСТИЧКИ ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК И НИВНИТЕ ПРЕВОДНИ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК Biljana Ivanovska Ph.D., Nina Daskalovska Ph.D. MODAL PARTICLES IN THE GERMAN LANGUAGE AND THEIR MACEDONIAN COUNTERPARTS	145
м-р Драгана Кузмановска, м-р Биљана Петковска ИМЕНСКИТЕ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ СО КОМПОНЕНТАТА ЗООНИМИ РАЗГЛЕДУВАНИ ВО МАКЕДОНСКИОТ, ГЕРМАНСКИОТ И АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК. Dragana Kuzmanovaska M.A., Biljana Petkovska M.A. NOUN PHRASES WITH ZOONYM COMPONENTS IN MACEDONIAN, GERMAN AND ENGLISH	151
д-р Марија Кусевска ЗА ПОИМОТ ЛИЦЕ ВО ПРАГМАТИКАТА Marija Kusevska Ph.D. ON THE NOTION OF <i>FACE</i> IN PRAGMATICS	157
д-р Марија Леонтик АТАТУРК, ТУРСКИОТ ЈАЗИК И АЛФАБЕТСКАТА РЕФОРМА Marija Leontik, Ph.D. ATATURK, TURKISH LANGUAGE AND THE ALPHABETIC REVOLUTION.	167
д-р Октај Ахмед ТРЕТОСЛОЖНИОТ И ДИСТИНКТИВНИОТ АКЦЕНТ ВО ТУРСКИТЕ ГОВОРИ ОД ОХРИДСКО-ПРЕСПАНСКИОТ РЕГИОН Oktaj Ahmed Ph.D. THIRD-SYLLABLE AND DISTINCTIVE STRESS IN THE TURKISH DIALECTS OF OHRID-PRESPA REGION	175

- д-р Виолета Николовска**
ЛИТЕРАТУРНИТЕ ЈАЗИЦИ ВО СОВРЕМЕН КОНТЕКСТ
Violeta Nikolovska Ph.D.
STANDARD LANGUAGES IN CONTEMPORARY CONTEXT 183
- д-р Ранко Младеноски**
ДЕЛАТА НА МАЖОВСКИ, ЦЕПЕНКОВ И ПРЛИЧЕВ
ЗА АЛЕКСАНДАР III МАКЕДОНСКИ
Ranko Mladenovski, Ph.D.
THE WORKS OF MAZHOVSKI, CEPENKOV I PRLICHEV RELATED TO
ALEXANDER III OF MACEDON 189
- д-р Јованка Денкова, д-р Махмут Челик**
„ОЧЕРКИ БЕЛГРАДА“ ОД КОНСТАНТИН ПЕТКОВИЧ –
АВТЕНТИЧНО СВЕДОШТВО ЗА МЕШАЊЕТО НА КУЛТУРИТЕ НА
БАЛКАНОТ
Jovanka Denkova Ph.D, Mahmut Celik Ph.D
„THE OUTLINE OF BELGRADE“ BY KONSTANTIN PETKOVICH - AN
AUTHENTIC TESTIMONY OF THE MIXTURE OF CULTURES ON THE
BALKANS 197
- м-р Ева Велинова**
ПОЛИТИЧКАТА МИСЛА И КНИЖЕВНОТО ДЕЛО НА НИКОЛО
МАКИЈАВЕЛИ ВО 16-ВЕКОВНА ИТАЛИЈА
Eva Velinova M.A.
THE POLITICAL THOUGHT AND THE LITERARY WORK OF NICCOLO
MACHIAVELLI IN XVI CENTURY ITALY 203
- д-р Луси Караниколова**
ЗА РАСКАЗНОСТА ВО ЛИРСКИ КОНТЕКСТ
(Кон „Гулабии“ на Станко Враз)
Lusi Karanikolova Ph.D.
ON THE NARRATIVENESS IN LYRICAL CONTEXT (IN „GJULABII“ BY
STANKO VRAZ) 211
- д-р Махмут Челик, д-р Јованка Денкова**
ТВОРЕШТВОТО НА ХУСЕЈИН СУЛЕЈМАН ВО КОНТЕКСТ НА
ЦЕЛОКУПНАТА ТУРСКА КНИЖЕВНОСТ ЗА ДЕЦА
Mahmut Celik Ph.D., Jovanka Denkova Ph.D.
THE WORK OF HUSEIN SULEIMAN IN THE CONTEXT OF THE
OVERALL TURKISH CHILDREN'S LITERATURE 217
- д-р Марија Емилија Кукубајска**
КНИЖЕВНОСТА, КУЛТУРАТА, НАУКАТА И РЕЛИГИЈАТА
ЗА ПОИМАЊЕ НА КОНЕЧНОСТА И ВЕЧНОСТА
Marija Emilija Kukubajska Ph.D.
LITERATURE, CULTURE, SCIENCE AND RELIGION AND THEIR
APPROACH TO ASPECTS OF FINITENESS AND ETERNITY OF LIFE 223

- м-р Снежана Кирова**
ХАКСЛИЕВИТЕ ПОГЛЕДИ НА ЛИТЕРАТУРА
Snezana Kirova M.A.
HUXLEY'S VIEWS OF LITERATURE 233
- д-р Весна Мојсова-Чепишевска**
ПИНОКИО И ШЕЌЕРНОТО ДЕТЕ
Vesna Mojsova-Chepisevska, Ph.D.
PINOCCHIO AND THE SUGAR CHILD 239
- м-р Наталија Поп Зариева**
КНИЖЕВНИТЕ ДЕЛА КАКО СРЕДСТВО И МЕДИУМ
ЗА РАЗВИВАЊЕ ПОЗИТИВНИ МОРАЛНИ ВРЕДНОСТИ КАЈ МЛАДИТЕ
Natalija Pop Zarieva M.A.
LITERARY WORKS AS A MEANS AND MEDIUM
FOR DEVELOPING POSITIVE MORAL VALUES
WITH YOUNG PEOPLE 249
- м-р Јадранка Бочварова, Зоран Павлов**
МОБИЛНОСТ НА СТУДЕНТИТЕ
Jadranka Bocvarova M.A. Zoran Pavlov
STUDENTS' MOBILITY 257
- д-р Трајче Нацев**
САКРАЛНА АРХИТЕКТУРА ВО ГРАДОТ БАРГАЛА ОД IV ВЕК ДО
КРАЈОТ НА ПРВАТА ДЕЦЕНИЈА НА VII ВЕК
Trajce Nacev Ph.D.
SACRAL ARCHITECTURE IN THE CITY OF BARGALA FROM THE IV
CENTURY TO THE END OF THE FIRST DECADE OF VII CENTURY 267

УДК: 37.013:316.624-057.874(091)

Прегледен труд
Review paper

КОМПАРАТИВНИОТ ПРЕГЛЕД НА МЕРКИТЕ ПРОТИВ ДЕВИЈАНТНОТО ОДНЕСУВАЊЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ВО МИНАТОТО И ДЕНЕС

м-р Мима Костова¹

Апстракт: Девијантното однесување на учениците и мерките што се преземаат против истото е еден од најважните проблеми во воспитно-образовниот процес. Од девијантното однесување на учениците за време на наставата и вон неа зависи степенот на консумирање на знаењата од страна на учениците за време на воспитно-образовниот процес. Заради сето ова е многу важно да се истражат облиците на девијантното однесување на учениците не само во денешнината, туку и во минатото, како и мерките што се преземаат против истото. Во оваа насока спроведовме истражување во кое направивме компаративен преглед на облиците на девијантно однесување во минатото и денес и мерките што се преземале и се преземаат против истото.

Клучни зборови: *девијантно однесување, ученици, минато, денешнина*

COMPARATIVE REVIEW OF THE MEASURES AGAINST DEVIANT PUPIL BEHAVIOR IN THE PAST AND NOWADAYS

Mima Kostova, M.A.¹

The deviant behaviour of pupils and the measures against it is one of the most important problems in the educational process. The level of consuming knowledge by the pupils depends on the deviant behaviour of the pupils during the education process. Because of this, it is very important to research different types of deviant behaviour of the pupils not only today, but also in the past, as well the measures that are undertaken against it. In this direction, we undertook a research in which we made a comparative review of the different types of deviant behaviour in the past and today, as well as the measures that were undertaken and are still being undertaken against it.

Key words: *deviant behavior, pupils, past, nowadays*

¹Универзитетска библиотека, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.
University Library, Goce Delcev University, Stip.

Вовед

Девијантното однесување на учениците е многу важен сегмент од воспитно-образовниот процес за време на наставата и вон неа и од него зависи степенот на консумирање на знаењата од страна на учениците за време на воспитно-образовниот процес. Едноставно кажано, колку понемирни се учениците за време на наставата, толку помалку имаат можност да ги совладаат знаењата за време на воспитно-образовниот процес. Значи, нема да претераме ако кажеме дека девијантното однесување директно влијае врз воспитно-образовниот процес, а преку тоа и врз подоцнежното оформување на учениците во зрели личности. Заради сето ова е многу важно да се истражат облиците на девијантното однесување на учениците не само во денешнината, туку и во минатото. Секако дека е важно да се истражат и мерките против девијантното однесување на учениците, исто така, во минатото и денес и да се направи компаративен преглед помеѓу нив со цел да се согледа евентуалната разлика. Во оваа насока спроведовме истражување во кое направивме компаративен преглед на облиците на девијантно однесување во минатото и денес и мерките што се преземале и се преземаат против истото.

Резултати од истражувањето

За да можеме да направиме компарација помеѓу облиците на девијантното однесување и мерките против него во историјата и денес, направивме преглед на облиците на девијантното однесување на учениците во одделни земји низ историјата. До податоци за ова истражување дојдовме преку користење на методот на теориска анализа. Со помош на овој метод дојдовме до сведоштва од историски извори кои сведочат за мерките против девијантното однесување на учениците во неколку земји низ историјата. Овој преглед го претставуваме хронолошки обработен, почнувајќи од познатите цивилизации во периодот на антиката, па преку средниот век, за да завршиме со првиот период на новиот век.

Што се однесува до мерките против девијантното однесување на учениците, тие се практикувале главно со помош на казнување, при што доминирало физичкото казнување. Меѓутоа, уште од периодот на антиката имало иницијативи против практикувањето на физичкото казнување. Ваквите иницијативи (иако биле поединечни) продолжиле и во средниот век, додека во новиот век (од не така одамна) физичкото казнување во голема мера е забрането, иако истото се уште егзистира во голема мера.

Во нашето истражување, посебен осврт направивме кон состојбата во Македонија. За девијантните појави во училиштата во Македонија не постојат пишани сведоштва за подалечното минато. Што се однесува до поблиското минато, до вакви податоци дојдовме преку разговори со лица од различна возраст. Притоа ја користевме техниката интервју. Оваа

техника ја користевме затоа што за поблиското минато не постојат пишани документи за сите облици на девијантно однесување и за мерките против него. Причините за ова се сосема разбирливи. На пример, познато е дека во блиското минато во училиштата во Македонија постоело физичкото казнување. Но, никаде не постои пишана евиденција за тоа колку ученици на кој час и од кој наставник биле физички казнувани. Заради тоа се определевме за истражувачката техника интервју, преку која единствено можеше да се дојде до бараните податоци.

Во интервјуто, откако претходно ја објаснувавме целта и предметот на истражувањето, на секој од испитаниците поединечно поставувавме прашања според следниот редослед:

Име и презиме

Година на раѓање

Од која до која година сте учеле основно образование?

Во кој град или село сте учеле?

Кои облици на девијантно и деликвентно однесување на учениците биле присутни во времето кога вие сте учеле основно училиште? Овде како потсетник за интервјуируаниот ги спомнувавме девијантните појави, како што се:

- недисциплина на час,
- задевање на останатите ученици за време на час,
- незаинтересираност и преокупираност со друга активност наместо со наставата,
- бегане од часови,
- употреба на алкохол,
- употреба на дрога,
- кражби,
- тепачки меѓу учениците,
- навредување на наставникот,
- физички напад врз наставникот,
- оштетување на училишните помагала и мебел,
- други активности што претставуваат девијантно однесување.

Вториот дел од интервјуто се однесуваше на мерките против девијантното однесување и истиот беше формулиран преку прашањето: Какви беа облиците за преземање мерки против девијантното и деликвентно однесување?

Како потсетник ги спомнувавме:

- укор,
- физичко казнување,
- бркње од час и пишување неоправдан,
- намалување на оценката,
- испраќање на ученикот кај училишниот психолог,

- испраќање на ученикот кај директорот,
- повикување на разговор на родителите на ученикот,
- јавно истакнување на името на ученикот со девијантно однесување,
- ставање во т.н. „лошо коше“ или друг вид привремена изолација повикување помош однадвор – пред сè на органите на редот и други соодветни институции други облици на казнување.

Во реализирањето на интервјуата се трудеме да бидат опфатени лица кои ќе сведочат за различни периоди од нашата понова историја.

Како резултат на изјавите од интервјуираните лица можат да се донесат следниве заклучоци:

1. Постоеле разни облици на девијантно однесување во училиштата во поблиското минато во Р. Македонија во периодот на средината и втората половина на XX век.
2. Истовремено во училиштата во поблиското минато во Р. Македонија во периодот на средината и втората половина на XX век речиси не постоеле облици на деликвентно однесување (судир со законот од страна на учениците, дрога, алкохол, проституција и сл.).
3. Облиците на девијантно однесување најчесто биле: недисциплина на час, задевање на останатите ученици за време на час, незаинтересираност и прекопираност со друга активност наместо со наставата, бегане од часови и тепачки меѓу учениците.
4. Постои разлика помеѓу градските и селските училишта. Така, на пример, во селските училишта девијантното однесување на учениците речиси било сведено на минимум, додека во градските училишта девијантното однесување на учениците било во извесен степен поизразено.
5. Против девијантното однесување на учениците во училиштата во поблиското минато во Македонија се преземале речиси сите мерки што ги спомнавме со потсетникот за нашето интервју, а тоа се: укор, физичко казнување, бркање од час и пишување неоправдан, намалување на оценката, испраќање на ученикот кај училишниот психолог, испраќање на ученикот кај директорот, повикување на разговор на родителите на ученикот, јавно истакнување на името на ученикот со девијантно однесување и ставање во т.н. „лошо коше“.
6. Во тоа време не постоел училиштен психолог, што значи дека не постоела мерката испраќање на ученикот кај училиштен психолог. Исто така, заради релативно поблагиот карактер на облиците на девијантно однесување, не постоело ниту повикување помош однадвор – пред сè на органите на редот и други соодветни институции.
7. Оштетувањето на училишниот мебел (како облик на девијантно однесување), главно, се сведува на цртање и шарање по училишните клупи, а не на некое посериозно оштетување.

8. Физичкото казнување на учениците со девијантно однесување било вообичаено во тој период. Сепак тоа било повеќе или помалку симболично казнување, а најголем доказ за ова е фактот што во тој период не бил забележан случај на повреда на некој ученик како резултат на физичкото казнување од страна на наставникот. Ова казнување главно се сведувало на умерени удари со стапче, по некоја шлаканица и теглење за уво на недисциплинираниот ученик или група ученици. Казнувањето го вршеле наставниците, а понекогаш и директорот на училиштето. Физички можеле да ги казнуваат учениците дури и служителите (помошниот училишен персонал) во одредени ситуации (доколку со девијантното однесување на ученикот, на каков било начин, била загрозна работата на служителот, т.е. на помошниот училишен персонал.

Воопшто во училиштата во Р. Македонија по првата половина на XX век и подоцна, т.е. во поблиската историја дисциплината во училиштата била на релативно високо ниво. Постоеле поблаги облици на девијантно однесување против кои биле преземани соодветни мерки. Не постоеле екстремни облици на девијантно однесување.

Заклучок

Што се однесува до компаративниот преглед на облиците на девијантно однесување и мерките против нив во минатото и денес во останатите земји, врз основа на нашето истражување дојдовме до следниве заклучоци:

1. Девијантното однесување на учениците за време на воспитно-образовниот процес постоело во сите историски периоди од човековото егзистирање. Најдовме на сведоштва од историски извори од кои се гледа дека немирни ученици имало и во античкиот период и во средновековниот и во новиот век. До вакви податоци дојдовме преку описите во кои се дадени некои од мерките што тогаш се преземале против учениците со девијантно однесување.
2. Девијантно однесување на учениците и мерки против истото постои и денес во Европа и светот, а секако и во Република Македонија. До овој (општо и добро познат) заклучок дојдовме преку консултирањето соодветна литература и преку теренското истражување што го спроведовме во соодветен број училишта.
3. Облиците на девијантно однесување на учениците за време на воспитно-образовниот процес во минатото биле многу поблаги во однос на облиците на девијантното однесување на учениците за време на воспитно-образовниот процес во денешницата.
4. Во минатото, главни облици на девијантно однесување на учениците за време на наставниот процес биле: недисциплината на час, задевањето на останатите ученици за време на час, бегањето од

часови, а понекогаш и тепачки меѓу учениците. Оштетувањето на училишниот мебел и помагала главно се сведувало на шарање по клупите, столчињата и таблите.

5. Во денешницата кон овие облици на девијантно однесување на учениците за време на воспитно-образовниот процес се придодале и некои поекстремни облици, како што се: намерното оштетување на скапата училишна опрема (компјутери и сл.), навредување на наставниците, физички напади врз наставниците, употреба на алкохол, па дури и на дрога и проститиција (иако во ретки случаи). На ниво на останатите држави е забележано дури и носење оружје за време на наставниот процес. Практично ова се облици на деликвентно однесување со кое се занимава Кривичниот закон. Девијантното однесување на учениците е во драстичен пораст и не може да се предвиди до кои граници ќе оди сето тоа доколку не се преземат посериозни мерки.
6. Мерките против девијантното однесување на учениците за време на воспитно-образовниот процес во минатото биле мошне остри, на моменти дури и сурови. Ова се однесува, пред сè, на физичкото казнување кое се состоело од разни видови тепање (со прачка, со прат, со раце и сл.), преку теглење за увото, па сè до други облици на казнување (клучење врз зрна од пченка и сл.). Присутно било и усното навредување на немирните ученици и нивно именување со погрдни имиња, како и нивното издвојување во однос на останатите ученици (ставање во т. н. „лошо ќоше“ и сл.).
7. Мерките против девијантното однесување на учениците за време на воспитно-образовниот процес во денешницата се далеку поблаги и поцивилизирани. Физичкото казнување и навредување на ученикот се строго забранети за што следуваат и казни против наставниците кои тоа ќе го прекршат. Во поново време е забрането дури и бркање од час на немирниот ученик. Новина во однос на минатото е училишниот психолог кој има за задача да разговара и да ги советува немирните ученици. Мерките против деликвентното однесување, пак, не се во надлежност на училиштето и за нив се задолжени органите на редот.
8. Облиците на девијантното однесување на учениците за време на воспитно-образовниот процес се обратнопропорционални во однос на мерките против девијантното однесување на учениците за време на воспитно-образовниот процес. Така, на пример, кога мерките против девијантното однесување на учениците биле поостри, имало поблаги облици на девијантно однесување и обратно – кога овие мерки станале поблаги, драстично се зголемил степенот на девијантното однесување на учениците за време на воспитно-образовниот процес.

Библиографија

- Ajduković, M. (1982). *Samoiskaz kao indikator devijantne i delikventne aktivnosti*. Magistarski rad, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Zagreb.
- Алекоски, С. (1997). Криминална психологија. Педагошки факултет, Штип.
- Aristophanes, *Lysistrata and Other Plays* (London: Penguin Classics, 2002), 65
- Арнаудовски, Љ. (2007). Криминологија. 2-ри Август, Штип.
- Downey, “Ancient Education,” *The Classical Journal* 52, no.8 (May 1980):
- Ed. Sienkewicz, “Education and Training,” *Ancient Greece* (New Jersey: Salem Press, Inc., 2007), 245.
- Fuess, Claude M. and Emory S. Basford (eds.) *Unseen Harvests, A Treasury of Teaching*. New York: The Macmillan Co. (1947).
- Јашовиќ, Ж. (1988). Малолетничка деликвенција. Универзитет “Кирил и Методиј”, Скопје.
- Jo-Ann Shelton, *As the Romans Did: A Sourcebook in Roman Social History* (New York: Oxford University Press, 1998).
- Mavrogenes, “Reading in Ancient Greece,” *Journal of Reading* 23, no.8 (May 1980): 693
- Michael Chiappetta, “Historiography and Roman Education,” *History of Education Journal* 4, no. 4 (1953): 149-156.
- Маршал, Г. (2004). Оксфордски речник по социологија. Ми-Ан, Скопје.
- McCallister, W. J. *The Growth of Freedom in Education* (1931), London: Constable and Co.
- Nanette R. Pascal, “The Legacy of Roman Education (in the Forum),” *The Classical Journal* 79, no. 4 (1984): 351-355.
- Plato, “*The Republic*“, 1961 edition
- Plutarch, *The Training of Children*, c. 110 CE (Ancient History Sourcebook), 5-6.
- Plutarch, *The Rise and Fall of Athens: Nine Greek Lives* (London: Penguin Classics, 1960), 78, 188, 246-7.
- Plutarch, *The Education of Children*, 1927 edition
- Рангелова, Е. (2002) Педагогически проблеми на ресоцијализацијата на децата с девиантно поведение (Софија,
- Robert A. Kaster, *Guardians of language: the grammarian and society in late antiquity* (Berkeley: University of California Press, 1997).
- Robert McCole Wilson A Study of Attitudes Towards Corporal Punishment as an Educational Procedure From the Earliest Times to the Present Copyright 1997-2000 Robert M. Wilson (<http://www.zona-pellucida.com/wilson03a.html>)
- Simon Hornblower and Antony Spawforth, *Oxford Classical Dictionary* (New York: Oxford University Press, 1996).
- Skelton, John. *Magnyfycence (A Moral Play)* 1908. London: Oxford University Press.,.

Teresa Morgan, “Assessment in Roman Education,” *Assessment in Education* 8, no. 1 (2001).

Wicksteed, Joseph H. *The Challenge of Childhood: An Essay on Nature and Education*, Chapman & Hall, London, 1936

Woody, Thomas. *Life and Education in Early Societies* (1949), New York: The Macmillan co.

Žlebniĉ, L. (1972). *Psihologija deteta I mladih*. Delta-Pres, Beograd.

<http://library.thinkquest.org/J002606/Discipline.html>

<http://library.thinkquest.org/J002606/AncientEgypt.html>